

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető
minden közlemény
a szerkesztőséghez Nyomtató
uteza 9. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és
szétküldésére vonatkozó összes
megkeresések Karai Sándor
tanárhoz (József Kir. herceg-utca
54. sz.) intézendők.

Őszszel.

I.

Az élet álom, — annak is kevés Elhagy az álom, az élet is el,
S halálunk less-é a fölébredés?... Csodáival, nagy rejtelmeivel.
Óh majd ha e halálra ébredünk: De örökebb-é örökéletünk??...
Úristen, légy velünk! Óh Isten, légy velünk!

Nagy elmulásunk titka bár titok:
Én hiszem, hogy megint virradni fog.
Lelkem' e lágy párnára fektetem...
— Óh Isten, légy velem!

II.

Nem hiszek a halálban,
Akármit mondjatok.
Értem könyüt ne ejtsen,
Senki, ha egyszer meghalok.
A kit ti busan eltemettek,
Az akkor már nem én leszek...
— Nem hiszek a halálban
Akármit is beszéljete!

A természet halála
Lám, hogy fedd, hogy tanít:
A nyári dalt kerestem,
A nyári nap sugárait,
S az ősz egy más, szebb tájra utalt,
Hol fényben, dalban a berek...
— Nem hiszek a halálban,
Akármit is beszéljete!

Szabolcska Mihály.

Az 1848: XX. t.-c. végrehajtása és a magyar protestáns egyház.

Irta: *Dr. Vajna Géza.*

(Folyt. és vége.)

Az 1848: XX. t.-c. 3. §-nak végrehajtása.

Amint előbb kifejtettük, állam és egyház kölcsönös érdeke egymással szemben minél tökéletesebb függetlenségre törekedni, A függetlenség anyagi alapja pedig a vagyon.

Hazai egyházaink helyzete és állapota vagyonuk tekintetében nagyon különböző. Mig egyesek — a katolikus és g. keleti egyházak — vagyonuk javarészét állami, nemzeti vagyonból nyerték, addig a többiek, s első sorban a protestáns egyházaink vagyona a hivek magánvagyonából, egyesek adakozásából keletkezett.

Amazok tehát — egyéb viszonyaiktól eltekintve, — már ez alapon is az állammal függési viszonyban vannak, mig az utóbbiak lehető teljes autonómiát élveznek.

Ez állapot megváltoztatását mi protestánsok nem is süregetnök, ha egyházi terheinket egyházaink vagyona, hiveink tulterheltetése nélkül hordozni képes lenne. Sokkal becsesebb nekünk az autonómiánk, semhogy azt anyagi érdekekért bármely hatalommal szemben földadnók.

De a megváltozott idők és viszonyok eddig is nehezen viselt anyagi terheink hordozását lehetetlenné tették. E tekintetben ismét az *emlékirat* a annak II. részében felsorolt kimutatásokra utalunk.

Terheink könnyítésére megadja a módot a 48: XX. t.-c. 3. § a, Világos, hogy e § első sorban a nemzeti közvagyonból kizárt felekezetek javára alkotott; ez által tehát e felekezeteknek az állami vagyonhoz való joga nyert törvényes megállapítást.

A kérdéses 3. §. még egy igen fontos állampolitikai elvet emelt érvényre; azt, hogy az egyházak vagyoni érdeke és a közoktatásügye az állami érdekek és ügyek körébe tartoznak.

E törvényben vitágosan elismertetik az egyháznak az államélet működésében betöltött fontos szerepe, amely a polgárok vallás-erkölcsi nevelése terén kifejtett hatásaiban semmi másal nem pótolható; s hogy az egyház e közérdekű hivatásának megfelelőhessen, szükséges, hogy működésének anyagi eszközei is biztosíttassanak.

A nevelés és oktatás ügye pedig egyik legfontosabb állami érdek. Az erről való gondoskodás egyik legfőbb állami functio, Amennyiben tehát az egyház a saját érdekeire nézve szintén igen fontos oktatás ügyeit felkarolja, abban támogatni az állam kötelessége.

Ez az értelme és tartalma a 3. §-nak.

És most e §. rendelkezését, amely a felekezetek egyházi és iskolai szükségait állami vagyonból rendeli fedezni, az állam és egyház függetlenségéről mondottak mellé állítva, elő-áll a kérdés: hogyan lehet e két elvet össze egyeztetni?

A törvény terheket ró az államra. E terhekkel szemben az államhatalom, amely legközvetlenebbül a kormányzás körében nyilvánul, a a felekezetekkel szemben minél több jogot és befolyást igyekszik a maga számára biztosítani. S épen azért, mert minden felekezet egyenlő, e hatalmi befolyásra való törekvés is, tekintet nélkül a felekezet multjára, történelmi szerepére mindenikkel szemben egyenlő mértékben érvényesülni törekszik. A tételes törvénnyel s jogi és elvi álláspontunkkal ellenkeznek tehát az a kívánság, hogy az államhatalom e tekintetben bármely felekezettel szemben az egyenlőségi elvtől eltérve, kivételt tegyen. Ellenben követeléseink elvi alapja minden téren a teljes egyenlőség.

A 48: XX. t.-c. 3. §-nak részleges végrehajtása gyanánt alkotott törvények (1875: XXXII. 1883: XXX, 1891: XLIII, 1893: XXVI. 1898: XIV, t.-c.) minden tételében kifejezést nyert az államnak ama törekvése, hogy a felekezeteknek nyújtott segély ellenértéke fejében a felekezetek oktatási s administratív ügyeiben az állami befolyás megfelelő mértékben biztosíttassék.

Amilyen szükséges és hasznos lehet ez állami érdekekből bizonyos „nemzetiségi“ felekezetekkel szemben, époly sérelmeseknek kell tekintenünk az ez által egyházi autonómiánkon ütött réseket.

Vezérelvünk tehát a törvény végrehajtásánál az, hogy: a végrehajtásnak oly módja alkalmazzassék, a mely egyházunk ösi, törvényeken épült függetlenségét úgy az egyházi, min oktatási ügyek tekintetében teljes épségben hagyja fenn.

Tudjuk, hogy ezzel nem mondtunk ujat. De szükségesnek tartjuk az elvet ujonnan hangsúlyozni, mert e féltve őrzött jogunkat nem látjuk eléggé biztosítva az eddigi munkálatokban, tervezetekben.

Csodálatos, hogy oly időkben, évtizedek előtt, amelyek pedig közeledtek a politikai elnyomatás korához, *sokkal bátrabb és erélyesebb hangokat hallottunk egyházunk érdekeinek védelmében.*

Mintha azok az anyagi segélyezések ernyedtebbé tették volna protestáns egyházaink függetlenségi törekvéseit.

Nyíltan kimondjuk: egyházunk függetlenségének, autonómiájának sirásói közé szegődik mindenki, aki a 48; XX. t.-c. 3. §-nak az *eddig*

követelt irányban és módon való végrehajtását helyeselné és támogatná.

Mert: az eddigi törvények a mennyit nyújtottak anyagiakban, ugyanannyit vettek el autonómiánkból. Mi lenne tehát e politika végeredménye? Az, hogy ha a törvény rendelkezése, teljesen végrehajthatnák, az eddigi módszer szerint autonómiánk tökéletesen megsemmisülne, vagyis oda jutnánk vissza, ahonnan minél távolabbra jutni törekszünk: az állami abszolút alárendeltség helyzetébe.

Ezt a következményt belátták a törvény végrehajtásának eddigi előkészítői is. És hogy a 48-ik törvény végrehajtását csak az eddigi módon látták lehetőknek, kitűnik amaz elvi álláspont gyakori hangoztatásából, a mely szerint „a 48: XX. t.-c. 3. §-ának betűszerinti végrehajtását nem kívánják“ (l. az 1904. jan. 27-iki „Emlékirat“ II. rész, Dotáció c. fejezetét) s „elégnek tartják azon szükségünknek állami közjövendekből fedeztetését, amelyeket egyházunk és hazánk magas érdekeink sérelme nélkül önmagunk megadóztatásával sem birunk teljesíteni“ (l. u. a. Emlékirat 3. lapját). Ugyanezt ismétli a kormányhoz 1904. dec. 6-án intézett felterjesztés: „tisztában vagyunk azzal, hogy ezen törvény (t. i. a 48: XX, t.-c. 3. §-a) szó szerinti értelmében végre nem hajtható, mert az a protestáns egyházak autonómiáját . . . sértené.“

Ezekből az „óvatos“ kijelentésekből az látszik, hogy az intéző körök e törvény teljes végrehajtását másképp, mint az egyházi autonómia feláldozásával vagy csorbitásával elérhetetlennek tartották.

Célunk tehát keresni, s ha lehet, megtalálni a módot, amellyel ez a kérdés *autonómiánk érintetlensége mellett* megoldható.

1. Vagyoni szükséglet.

A 48: XX. t.-c. 3. §-a a vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségéről intézkedik. Az előbbieket közé tartoznak a szoros értelemben vallási intézmények (templomok építése és fentartása, liturgiai kellékek, papok fizetése és nyugdíja, vallás tanítás stb. és az egyházi közigazgatás költségei. Az iskolai szükségletek a nép, közép és főiskolák fentartása, az oktatók fizetési és nyugdíj ügye terén jelentkeznek.

E szükségletek pontos megállapítása az állam és az illető felekezet megbízottjaiból alakított közös bizottság által végzendő. E bizottság minden felekezet egyházközségének tökegyonát, jövedelmeit és terheit hiteles adatokból összeírni s egy magasabb fokú, szintén közös, nagyobb csoportok kimutatásait felülvizsgáló és összegező bizottság elé terjeszteni volna hivatva.

Az összeírás elleni kifogások és panaszok elintézéséről is gondoskodás tétetnék. A közlebbi részletekre nem terjeszkedünk ki.

Ez összeírás legelső eredménye az lenne, hogy az összes felekezetek egyházi és oktatási szükségéről pontos és hiteles adatok terjeszténék az államkormány illetve a törvényhozás elé. Másik eredmény pedig az volna, hogy a nemzet betekintést szerezhetne a felekezete *valódi* egyházi és iskolai szükségébe, másfelől tisztázva lenne, hogy az egyes egyházak birtokába *milyen* eredetű és természetű vagyon van és az *minő* célokra fordítatik.

Ez a statisztikai anyag nyújtana alapot egy munkálathoz vagy tervezethez, a melyben az állam és felekezetek közös egyetértésével megállapítatnék, hogy mely egyházi és oktatási szükségletek azok, amelyek a szerkesztendő költségvetésbe felveendők.

Mindezen ténykedéseknél az egyenlőség és viszonyosság érvényesítésének alkalmas tere nyílnék. És kiderülne, hogy valóban értékes kincs-e 48: t.-c. vagy csak — irott malaszt.

Az így egybeállított. s felekezetek szerint külön-külön csoportosított szükségletek adnák a költségvetési törvényjavaslat egyik felét. A másik része volna az

2. Anyagi fedezet.

Nem értünk egyet az említett zsinati bizott- eddigi tervezeteiben, nevezetesen az 1904-iki „emlékirat“-ban kifejezett amaz elvvel, amely az egyházi adózást tovább is fentartani szándékozik s annak csökkentésére kér államsegélyt A 48; XX. t.-c. 3. §-a világosan rendelkezik. Ha annak végrehajtását követeljük. akkor legelőbb az *egyházi adózást kell megszüntetnünk*. A törvény végrehajtása egységes és egyenlő csak minden külön egyházi adózás eltörlésével valósítható meg.

Az adózás kérdése tehát teljesen elesik.

A fedezeti vagyon következőképen állapítatnék meg:

Az egyházközségek szükségéire első sorban az illető egyházközség törzsvagyona fordítatnék. Az összes egyházi és iskolai szükségleteken felül maradó netaláni jövedelem fölösleges vagy humanus célokra volna fordítható, vagy a közvetlen magasabb fokú egyházi szervezet (egyházmegye. kerület) közös jellegű szükségéinek vagy alapjainak gyarapítására szolgálna.

Az egyházközség vagy egyházi testület és intézet kiadásainak a törzs vagyon jövedelméből nem fedezhető részét hordozná a állam.

Cikkünk első részében kifejtettük, mennyire fontos kérdés a közérdek szempontjából, hogy az egyházi terhek hordozására az állam honnan

vesz fedezetet. Kimutattuk, hogy erre olyan nemzeti vagyon használandó első sorban, amely eddig is vallási és kulturális célokat szolgált. Ilyen gyanánt jelöltük meg a katolikus egyházi javakat.

Nos tehát, a törvényhozás első feladata e kérdés rendezése terén a katolikus egyházi vagyon részeinek jogi természetét tisztázni, s abból azokat, amelyekről a nemzeti közvagyonhoz tartozás megállapítható, az egyházi és kulturális budget körébe vonni és fedezetül fölhasználni. Igen természetes; hogy ideértjük az u. n. válás- és tanulmányi alapokat is.

Megjegyezzük, hogy a törvényhozás 1871-ben ily irányban már tett lépéseket, tehát indítványunk sem nem új, sem nem bizarr vagy lehetetlen. Csak aludt ez a kérdés.

És végül: amennyiben a szükségletek a fentemlített két vagyonforrásból se volnánk fedezhetők, harmad sorban az állami többi közönséges jövedelmi források volnának igénybe vevendők. S minthogy ez általában az állampolgárok adózása szokott lenni, így a netaláni hiány az állami adó megfelelő emelésével fedeztetnék.

Hisszük, hogy az eddigi módszerek is a most ajánlott megoldási mód közti lényeges különbség és az utóbbinak előnyei világosan kivéhetők, s bővebb magyarázatra nem szorulnak.

Mégis javaslatunk egy némely pontját röviden indokolni fogjuk.

Az egyházi adó eltörlésének egyik alapja a törvény, a mely a *híveknek* ezt a terhet az államra hárítja át. A másik alap az egyházi adózásban rejlő számos anyagi és erkölcsi kár. Előbbiket elénk tárja az „Emlékirat“ („Egyházi adózás“ c. fejezet, az utóbbit igazolja az a szomorú tapasztalás, hogy az egyháztagnak hol az adó óriási nagysága, hol annak behajtási módja miatt más vallásra tértek át, s természetesen olyan vallás kötelékébe léptek, amely kevesebb terhet rótt rájuk. Most megszűnnének ezek az okok. Az egyházi terhek adóból nyert fedezete minden állampolgárt a közönséges — és így igazságosabb — adózási szabályok szerint terhelend tekintet nélkül arra, hogy mely felekezethez tartozik, vagy *egy felekezethez se tagja*.

Ebben látjuk az igazi egyenlőség megvalósításának egyik módját.

Az eddigi tervezetek az egyházi adózást fentartották, s az állami segélyezést csak azon felül kívánták igénybe venni. Mi az egyházi törzsvagyon után a secularizálandó katolikus egyháztörzsvagyon soroztuk, Ennek tökéértékét — adatok hiányában — számokban kifejezni nem tudjuk. De kétségtelen, hogy a fedezeti rovatban óriási tételt jelentene,

És e vagyonnak ilyen célokra való fölhasználása a katolikus egyházra semmiben se lenne sérelmes. Először azért, mert ahoz a vagyonnal járt eddigi kötelezettségek egy részének elenyészte, más részének az állam részéről való átvállalása folytán amugy sincs tovább joga. És másodsor azért, mert ugyis csak az egyházi összes szükségletek fedezése után fenmaradó rész vonatnék a közalapba. És amennyiben valamely szükséglet fedezet nélkül maradna, e végből mindig igénybe vehető az állami dotatio.

Jól tudjuk, hogy a katolikus egyháznagyok és más felekezetek főtisztviselőinek javadalma között mily óriási különbség van. Hát e vagyoni rendezéssel ezen az absurd állapot is segítve lenne, s az egyenlőség elve előtt is nyilna egy kis út.

Az adózás csak végső esetben vétetvén igénybe, az állampolgárokra nehezülő ilyen terhet a secularisatio folytán összehasonlíthatlanul kisebbre zsugorodik össze, mint az a legmérsékeltebb egyházi adózással elérhető lenne. És ez a mód megszüntetné azt a sok hátrányt, ami az egyházi adók kivetésével és beszolgáltatásával jár, s legfőképen megszüntetné azt a helyzetet, amelyben — jól tudjuk, — papjaink és tanítóink hűveinkkel szemben eddig valának, s amelyből rájuk annyi kellemetlenség, megalázás és gyakran anyagi kár származott. Az egyháztagnak pedig, ha adózásukra ugyan szükség lenne, ezt a kis adóemelkedést alig éreznék meg. És ami elég gyakran előfordult, az adófizetések idején többé nem szidnák a papot, tanítót, hanem legföllebb az államot, annak pedig ez nem árt.

És a pap, tanító helyzete és a hűvekhez való viszonya, az anyagi függés kiküszöbölésével, így lehetne igazán ideális lelki, erkölcsi viszony.

Az adózás eltörlésével önmaguktól szűnnének meg az egyházunk tagjaira jogtalanul kirótt párbér s más vagyoni terhek, amelyek ellen minden eddigi küzdelmünk hasztalan volt. Rendezni lehetne a kegyuri viszonyból származó visszas állapotokat, megszüntetni az „Emlékirat“ban is ismertetett (I. rész VI. fej.) számos jogsérelmünket. Egyszóval: mindazokat a hátrányokat és sérelmeket, amelyek akár idegen felekezetek önjogu, s az államhatalom által sem ellensúlyozott visszaélései következtében egyházunk tagjait érték.

3. A segélyezés módja.

A 48: XX, t. végrehajtásának egyik nagy akadályát protestáns részről abban az eddigi rendszerben látjuk, amely minden állami segély nyújtása alkalmával előállott a „do ut des“ el-

vével: az anyagi segély fejében elvett függetlenségünkben. Ez az oka és alapja az egyházi autonómiánkat feltű egyháztagnak részéről minden újabb állami segélyezéssel szemben megnyilvánuló ellenszenvnek, idegenkedésnek. S valóban az eddigi rendszer mellett ez nem is lehetett másként.

De kérjük: kényszerít-e bennünket autonómiánk, függetlenségünk feladására, eladására a 48: XX. t.-c. végrehajtása? Lehetetlen-e ama nemes idealizmustól áthátott kor egyik legszebb törvényének rendelkezését megvalósítani, anélkül, hogy alkotmányunkkal egyenként becses egyházi függetlenségünknek el kelljen vesznie? Nem!

A 48: XX. t.-c. §-nak legteljesebb végrehajtását követeljük. A fedezeti vagyont megjelöltük. A mód nem lehet más, mint amely autonómiánkat teljes épségben hagyja.

E tekintetben pedig eszmével nem állunk elő, mert az amelyet egyedül üdvösnek és elfogadhatónak tartunk, kifejezésre jutott a f. évi zsinat ápril. 3-iki ülésén, részint az államkormányhoz intézett „válasz”-ban, részint többeknek a zsinat által helyeselt, magáévá tett beszédeiben. A zsinati ülésen felolvasott „válasz” a vagyoni segélyezés mikéntjének problémáját nem oldja meg, minden ízéből kiérzik, hogy a régi subventiók rendszerének hatása alatt áll, attól eltérni nem tud, s a már kifejtett okokból, a törvény teljes végrehajtásától iszonyodik. De statuál egy igen fontos elvet, azt, hogy a végrehajtás törvényben történjék és pedig az „emlékiratban felsorolt összes szükségleteinkről való gondoskodás ugyanazon törvényben biztosíttassék.”

A „válasznak” ezt az elvét. mint egyetlen elfogadható módot, tökéletesen magukéva tesszük. Az, amiben jogainkat minden irányban biztosítva láthatjuk, csak egy feltétlen érvényű törvény lehet. Semmi kormányjókara, semmi büdget-tétel, semmi fokozatos subventionálás nem biztosít bennünket és nem elégíti ki jogos igényeinket. Egyetlen garancia: a törvény.

Más kérdés. hogy az alkotandó törvény rendeletei egyszerre-vagy csak részletekben, fokozatosan valósíthatók meg. Ha egy méltányos és jogainkat, egyházi alkotmányunkat kielégítő tétel törvényre tekinthetünk, abban biztosított jogaink beváltására tudunk várni, amíg az technikai vagy pénzügyi okokból állami érdek szempontjából szükséges lesz. A magyar protestantizmus erényei között a türelemé mindig tündöklő vala.

De akarjuk, követeljük a — törvényt.

A mód pedig, amely szerint a törvényho-

zástól az egyházi terhek államivá tételét várjuk és kívánjuk, nem lehet más, mint amelyet az említett zsinati ülésen dr. Nagy Dezső megjelölt: adassék át a felekezeteknek egy törzsvagyonyon, a miből a törvényhozás által elismert és megállapított szükségleteiket fedezhetik. Minthogy pedig ezt az állam tőkék átadásával nem teheti, ezzel ugyanegy, ha az állam a felekezetek egyetemével *adóssági viszonyba* lép, azaz: az egyes felekezetek részére lekötött tőke adósság kamatait fizeti.

Ez az államnak oly lekötöttsége, obligatioja amely egyoldaluan meg nem változtatható. Az állam részére e kamatteher viseléséte szolgálendő vagyoni állagot cikkünk fentebbi „Anyagi fedezet” c. fejezetében jelöljük meg.

Ily megoldás mellett az állam a felekezeteknek egyszerűen adósa. Az egyházak fölött megillető jogai külön törvényekben lévén biztosítva, a vagyoni obligatio semmi további befolyást, hatalmi tulkapást nem enged. Megvalósul a 48: XX. t.-c. szelleme, és sértetlenül marad autonómiánk.

Ez a megoldás eldöntené az oktatásügy kérdését is, amely fölött állam és egyház között állandó harc foly. A felekezeteknek nem kellene többé tartaniok az állami beavatkozástól, nem kellene iskoláikat az államnak átadniok, hiszen az állam jogfosztás nélkül tartaná fenn azokat, s iskolákat csak ott állítana, ahol ez állami, nemzeti érdekből szükséges, s ahol a társadalom vagy felekezet mulasztását kellene pótolnia.

A hozandó törvény kiterjedne az állam és az egyházak összes viszonyainak szabályozására. Tehát ugy a lelkészi és tanítói fizetések mint az iskolák vagyoni ügyei ugyanebben a törvényben az összes felekezetekre nézve egységesen és egyenlő elvek alapján intéztetnének el. Megoldatnék a lelkészi, tanári és tanítói *nyugdíj* kérdése is: protestáns papságunk és tanítóink régi csak a távol jövőben remélt álmai valósulnának meg.

Részletekbe nem bocsátkozunk. Csak két elvet nyilvánítunk még e helyen:

Az állami segély nem az egyes egyházközségeknek, hanem az illető felekezet egyetemét képviselő legfőbb hatóságnak adatnék at, ami az egyház függetlenségét szintén szilárdítaná és megóvná.

A felekezetek egyházi tisztviselőinek és oktatóinak díjazása, ugy a hasonló intézmények javadalmazása az egyenlőségi elvek alapján és a valódi szükségégek arányához mérten szabályoztatnék és állapíttatnék meg. ami a leggyakrabban felhangzó panaszokat, zugulódásukat szüntetné meg.

És akár bevonassék e kérdés megoldásába a katolikus egyházi javadalmak államosítása, akár pusztán közállami jövedelmi források vétetnek igénybe, a megoldásnak csak ezt a módját helyeselhetjük.

Ezt biztosítja számunkra egyházi függetlenségünk épségét, szilárdságát, politikai állami életünket, alkotmányunkat érhető minden válság ellen. Kormányok kegye, jóakaratu uszó hajó, amire várat nem építhetünk. Köszikla: a törvény.

És kívánságunk még csak egy: azok, akik nevüknél, tkintélyüknél, befolyásuknál fogva sok árvaságot szenvedett egyházunk e jogos követelésének valóra váltásáért ugyanis, mint az egyházi közszellem ébrentartói és irányítói, ugyanis, mint a közélet számottevő tényezői, valamit tehetnek, öleljék keblükre egyházunk e jogos és igazságos ügyét, és megemlékezve arról, hogy emelkedésüknek, nagyságuknak egyik oszlopa ez az egyház volt, legyenek segítségére, legyenek munkások rég megérdemelt jogai kivívásában.

És akkor megvalósuland magyar protestáns lelkünk vágya: *szabad egyház a szabad államban.*

A Protestáns Szemle szégyenfüzete.*

Igy nevezhető egyenesen — *szégyenfüzetnek!* Én annak tartom az évi közgyűlés *emlékkönyvét.* Ha meghozza a posta, már előre restellem felbontani, leveleif kivagdálni, — a hátulján közlött tagok végett, a *hátrányos tagok végett!* . . .

Évről évre ugyanazon nevek, növekvő hátrányokkal s velök szemben, a titkári jelentés szerint, hijábavaló minden figyelmeztetés, perrel való fenyegetés, neveiknek évenként való közlése és a többi.

S ha csak szegény emberek volnának, a publikánusok közzül valók, szegény papok, közlelkészek, tanítók, jegyzők, vagy még csak iskolás növendékek, kik reménységre építenek, s reménységök csalódásba vész, de azért csak várnak: hátha?? . . . Mert ilyenek is vannak, kiknek hátrányaik inkább a tehetetlen szegénység beszélő bizonyosságai.

De milyen nevek vannak a hátrányosok közt! Előkelő birtokosok, hivatalnokok, papok, tanárok, ügyvédek, egyházmegyei dignitáriusok! Sokan, Sokan . . . Csak azokról merek szólani, kiket részint személyesen, részint biztos hírből ismerek, hogy nem a szegénység, nem a tehetetlenség miatt nem fizetik az évi 12, vagy 6 koronát, mert hiszen némelyiknek napi, vagy hát heti szivarköltsége, vagy uri passziója, többre rug és szívesen is adja oda s dicsekszik is vele.

Miért nem fizetnek hát?? . . .

Ez egy lélektani problema.

* A rovatvezető e cikket az irodalomba osztotta. A beosztás tévesen történt. Ez a nagy írói készséggel megírott cikk a mi lelki diagnózisunk, a lap letelejére való s méltó ariá, hogy mindenki figyelemmel olvassa. Szerk.

Láttam egy más helyen, egymásra rakva, kivágástalanul, a kiadványokat és szemléket. Az ilyen tagok bizonyára nem vesznek tudomást arról, hogy nevek nyilvántartásba kerül a hátrányosok között. De felszólítást kapnak. Talán ezt is félre teszik olvasatlanul?!

Olyan tisztességes nevek vannak, tanárok, papok, kik egyházirodalmi téren is működnek, egyházirodalmi téren is működnek, egyháztársadalmi, vallásos téren, *mint élő lelkiismeret.*

Szó . . . Szó . . . Szó! . . .

Egynémelyik, az idei *Koszoru-pályázaton* díjat is nyert, pénzzutalmat is érte, a *hátránya mégis fennáll!*

Ezt talán nem is tudja a titkári hivatal, hogy legalább a pályadíjból kiegyenlitené a tartozást.

Szóval, egy *lélektani problema* előtt állunk!

Es ez a mi magyar társadalmunk nyavalyája: *az alvó lelkiismeret, a keresztyén férfiaság hiánya!*

Az életfejlődés törvénye szerint, a legutolsó utszéli dudva is, magot hoz. A benne levő életerő láthatóvá lesz s a jövődőség utját egyengeti.

Nincs nekünk keresztyénségünk, egy fikarenyi sem, míg odáig sem emelkedünk, erkölcsi értelemben véve, a hol az anyagi létel létráján, az utszéli dudva áll.

Hazafiság! emberiség! testvériség! . . . hogy zug át völgyön és halmon, különösen mostanában. Az alkotó léleknek azonban, ezekhez a szélzugásokhoz legtöbbször, semmi köze.

Azt gondolom, hogy nekünk még nagyon híg az erkölcsi levegőnk s azért tartalmatlan az életünk. Az egyén — egy produktum. Anyagilag is, erkölcsileg is, értelmileg is. Mint minden létező alak — egy produktum. Az utszéli dudva, vagy egy király. S miként annak az utszéli dudvának, kedvező talaj és időjárás esetén, minden arravalósága kifejlődik s fajának egy kiváló példánya lesz: ugy az erkölcsi egyedeknél is, a lelki tulajdonok különösen, a könyezetből szívják táplálékukat,

Nálunk, a kártya-adósság: becsületbeli dolog. A ki nem tudja kifizetni — lőjje főbe magát! *Ez a műveltség ritériuma.* A többire nézve a nemesség nem kötelez,

Ez egy erkölcsi betegség, vagy méginkább: járvány.

S ha e jónevű papok, jónevű tanárok, egyházhatósági előkelőségek is áldozatai ez *erkölcsi epidémiának*, . . . *minő fundamentumon épül akkor a mi keresztyénségünk?*

Ez a punctum saliens.

Az is baj mindenesetre, ha irod. társaságunk, a tagsági díjakkal mindig hátrányban van. De ennél sokkal nagyobb baj, ha tagjaink tetemes része — s ezek között sok kitünőségünk, *nem éhezi és szomjuhozza azon magasabb igazságokat, mely igazságok végett alakult a mi prot. irod. társaságunk.* A lélek is, csakugy eszik és iszik, mint a test. És ha nincs mit ennie, csakugy elsorvad, mint a test. El-erőtlenedik. Vagy ha romlott ételekkel és italokkal traktálják, akkor is egy idült nyavalya a vége: *butaság.* Hogy a lélek erőteljes, mélybelátásu, nyugodt, tiszta, rugalmas legyen, megfelelő táplálkozásban kell részesülnie.

Es ha nem részesül?? . . .

Erre mondja már Krisztus urunk, a következő mély értelmű figyelmeztetést: a test lám,ása a

szem; azért ha a te szemed homályos leszen, az egész tested is homályos leszen. Vigyázz tehát, hogy a benned levő világosság, sötétség ne legyen!"

Igy, a Kristus!

A mi egyházunk, az egyetemes papság elvé-nél fogva, sokat ad, világszerintvaló előkelőségére, azokra sokat hallgat, némely ügynél tulontul sokat hallgat. Ugy vagyunk némely nagy embereinkkel, mint a bálványfaragó zsidók, kiket porbasujtó gunynyal figyelmeztet Jáhve, boszantó esztelenségökre. Ezekkel a *tuskókkal* zárják el önmaguk előtt, az igaz Istenhez vezető utat!

A Krisztus egyháza, igaz értelmében, az ember szellemi és erkölcsi képességeinek kifejlesztésére, gyümölcsötvetésére, szolgáló eszköz. Tagjaiban kell nyilatkozni, azon lelki gyümölcsöknek, melyek az igaz ker. élet bizonyosságai.

Ezek a tagdíj-hátrányok, . . . ezek a sikertelen felhívások, figyelmeztetések, megszegyenítő nyilvántartások, közlések, perelések és a többi — minő gyümölcsök ezek?

Bizony, nem a Krisztusba oltott szőlővesszők édes gyümölcsösei! . . .

Pedig arra vagyunk hivatva mindnyájan kik a Krisztus nevével neveztetünk, hogy egy művelt ker. léleknek édes gyümölcseit teremjük meg.

Igy nem volna aztán *szégyen-füzete* az irod. társaság Szemléjének!

Andrássy Kálmán.

Viesszhang a Dr. Jászi Viktor cikkére.

I.

Lelkész képzés.

A Debreceni Prot. Lap 44-ik számában Dr. Jászi Viktor ur szól lelkész képzésünk hiányos voltáról, s annak hiányosságát abban találja, hogy a theologusok nem részesülnek jogi képzésben, s így nem lehetnek hiveiknek utba igazítóik, tanács adók jogi kérdésekben, s peres és peren kívüli eljárásukban.

Hát hogy a lelkész képzés hiányos, azt elösmérem, s hogy ennek reparálása ma már elodázhatlanul szükséges, azzal még az ilyen magam fajta elmara-dott vén falusi pap is tisztába van.

De hogy a hiányokat a Jászi ur által ajánlott recepttel meg lehetne javítani, engedjen meg ha nem hiszem. Nem mondom én, hogy az alkotmánytant, polgári jogok és kötelességeket ne ösmerje a lelkész, de hogy a Jászi Dr. ur által ajánlott labdacsokat mind beadjuk a hittan hallgatóknak, arra semmi szükség nincs, nemcsak, hanem még baj lenne belőle. Az ő szempontjából kiindulva épen úgy követelhetők az orvosi tudományok tanittatását is, mert hiszen a falusi papnak mindenhez kell érteni, így lehetővé gyülekezetének mindene.

Azonban megfeledezett a Dr. ur arról, hogy ma már nagyon megváltozott a világ. A műveltségnek fénysugarából valami elhatott ma már a legkisebb a félrevalóbb faluba is. A jogi kérdésekre megtanította őket a jegyző. Fogott is rajtok, tanultak. Ma már csak akkor megy legtöbbször a nép papjához, ha eddig jegyzővel vagy ügyvéddel közölt ügye nem sikerült.

Azután nem is igen tanácsos a papnak, holmi peres ügyekbe belefolyjni, s éppen jogi tanácsokkal szolgáljni, mert hiszen két peres fél közül egyik mindig vesztes lesz. S ha a pap tanácsával élt s elvesztette a pert, annak egyedüli oka a pap, s a tanácsért lesz fizetése, vagy mondjuk inkább elősmérés, a harag, gyűlölet s a folytonos szemre hányás, hogy mind ezt csak a papnak köszönheti. Ha nem tud hozzá, ne legyen fiskális, maradjon csak pap. Ime ilyen viszonyok között a jogi tudományának megissza levét a pap, Mig ellenben ha ügyvédhez megy s elveszti a perét nincs semmi baj, fizet, leg-fellebb szidja az ügyvédet, s más alkalommal ehhez többet nem megy. Azután ne feledjük azt sem, hogy ma már azaz egyszerű földmives nép, annyira jártas az ilyen dolgokban, hogy sokszor nem a pap, de még az ügyvéd tanácsára sincs szüksége. S a pap-hoz akkor megy, mikor elvesztette a csatát.

De hát jobban is van ez így. Ne legyen a pap jogtanácsos. Mert akár nyer, akár veszít a kliens a papnak csak hátránya lehet, amennyiben az egyik fél mindig ellensége lesz.

Az arra hivatottak igyekezzenek a lelkész képzés hiányait megszüntetni, a hittanhallgatókat igyekezzenek a gyakorlati életnek nevelni, úgy hogy künn az életben, a társaságban megtudjanak állani, s így társadalmi műveltségük után kellő tiszteletet megnyerni s tekintélyöket fentartani képesek legyenek.

Nagykolcs, 1905. nov. 6.

Tóth Dániel

lelkész.

II.

Levél Nagyszébenből.

— A lelkész képzés kérdéséhez. —

Lelkész képzésünk hiányosságához szölok egy pár szót.

Senkit sérteni nem akarok, ha kimondom hogy nagyban és általánosságban jobban szeretik a róm. kath. papok társaságát, mint a mi papjainkét. — Azt hiszem, ezt a különbséget más világi ember is észrevette. Ennek az oka szerintem a nevelésben van. A róm. kath. papnövénydeket internatusokban nevelik a mi ifjaink nevelődnek magoktól. Ha eltelt az óra, senki sem törődik velök, s ha jól levizsgáztak, a kiváncsolom teljes mértékét ütötték meg, holott az életben munkásságunk eredménye nem mindig elméleti készültsgünkötől, hanem sokszor attól függ, hogy tudjuk magunkat másokkal megértetni, akaratunkat másokra átvinni. Mindig fájt, mikor azt látom, hogy a pap, tanító és jegyző rossz lábon állanak egymással. Ilyenkor, mivel közöttük a pap a legnagyobb készültsgü ezért s állásánál fogva is őt teszem felelőssé, illetve a t. rendszert, a mely csak tanít, de nem nevel. — Kár az ifjuság szabad idejét a polgári bormérések zsákmányául hagyni. Mi értéke van annak a fiatal ember tanításának a debreceni templomokban, a ki — mint a város lakossága jól tudja — nagygon diákosan mulat, mert szabad neki? Először tehát ezen kellene változtatni.

Elöttem a szász pap, mint példánykép lebeg. Az ifjusági egyesületeknek a Bruderschaftnak, Schwesterschaftnak és Nachbarschaftnak ő a feje. Nem bennök, hanem felettök él. A legfőbb hatalom a szász községben a pap. És ezzel jól él. A mi

falvainkban a vasárnap délutáni templom után szabadjára van hagyva a fiatalság, tehát a kocsma körül csoportosul és sokszor verekedés a vége a táncnak. A szász községben a templom vagy az iskola udvarán foly a táncz és szeszest italt nem isznak, tehát a verekedés ki van zárva. — Ha torna gyakorlat van (legények, leányok részére) ott van pap, tanító. A tanító vezeti a gyakorlatokat, a pap segédkezik neki s a rendre ügyel fel. — Télen esztendőként történelemből s egyébből a tanítókkal együtt fiataloknak véneknek előadást tart s ismereti velök a politikai helyzetet, a mi népünk ezt a Népszázlójából és a Népszavából tudja meg.

Majd minden szász községben van szövetkezet, ennek lelke a pap. Ugy tetszik nekem itt legközelebb állanak hozzájuk papjaink.

A pap gazdasági tekintetben is vezetője igyekszik lenni népének. Sokszor gondolok arra a szász papra, a ki a mikor látta, hogy hivei sarlóval arattak kaszát vett s megtanította őket kaszával aratni, télen pedig kerékgyártó műhelyt rendezett be magának, hogy a legszükségesebbekre megtanítsa a falu népét. A faluban ugyanis nem volt kerékgyártó s addig mindenért a szomszéd faluba jártak a kerékgyártóhoz. Ennek akarta végét szakítani a pap. Melyik pap cselekszik nálunk hasonlóan?

Szász pap többször megfordul a bíróságoknál és az illető ügyben eljáró bírónak elmondja, hogy áll a parasztember ügye és tanácsot kér s az adott tanácsot megmondja a parasztembernek. Mindezt a szász paraszt nem hálátlan, mert Herr Vaternek hívja a papját és Frau Mutternek a papnét, a miért mindenféle jóra oktatja télen a falu asszonyait és leányait.

Másodszor tehát arra kellene törekedni, hogy az legyen a mi papunk a mi népünknek, a mi a szász pap az ő népének.

Ezt nézetem szerint el lehetne érni jogi oktatás nélkül, hiszen a szász papok sem részesülnek jogi oktatásban, mivel külföldön tanulnak s ott nem tanítják a mi jogunkat és törvényeinket. De más szempontból sem tartanám helyesnek: A jogból keveset megtanulni, annyi, mint a törvényből kivonatot készíteni, vagy a hegyek csucsait látni, de a völgybe nem pillanthatni. A jog terén a népnek, vagy jó tanácsot kell tudni adni, vagy semmit. Kérdés és feleletekbe szorított tudással, melyeket a jogi ismétlő füzetből szerezhetni, nem lehet kísérletezni, mert az a paraszt ember elfordul papjától végleg, a ki ennek kárát látta. — A pap érdeklőd-jék népének magasabb szempontból erkölcsi és anyagi érdekei iránt, a mindennapi élet szükségleteit ellátják a jegyzők. Elég ha a pap, mikor a városban jár, utána kérdez a fele ügyeinek az abban eljáróktól, tehát azoktól a kik szükségszerűleg jobb tanácsot tudnak adni, mint a jegyző. — A pap ne avatkozzék a jegyző tulajdonképi dolgába, mert akkor még több lesz közöttük az ütköző pont.

De azért is helytelennek tartanám a jogi oktatást, mert a theologia, paedagogia és jogi tudás sok volna egy embernek. Régebben a theológiát követelték papjainktól, néhány éve tanítói oklevelet is követelnek, most még jogi képzettséget is követelni tul sok volna. — A ki sokat markol, keveset fog.

Biró.

A debreceni református Kollégium adattára

azaz

a Kollégium története adattári alakban.

(Folytatás.)

A törvénykönyv felosztása.

Első szakasz „a tanárokról“ (de professoribus.) Itt jó elő hivatalosan a professor nevezet, a korábbi törvényekben rektorok és „supremi docentes“ (fő tanítók) használtatik. All 17 törvény cikkből.

1. t. cikk szól a tanárok választásáról; elismeri a törvény, hogy a collegiumot a debreceni egyház (akkor a város és egyház egy vala) alapította, s nagy részben ma is jótéteményeivel ez tartja fen, és annak közvetlen felügyelete és igazgatása (immediata inspectio et directio) alatt áll, ha szinte már előbb az egész magyarországi egyház közös főiskolájává (commune seminrium) lett: tanári szék megüresedésekor a theologiai tanszékre a négy egyházkerület jelöl, a többi tanszékekre pedig a tiszántuli kerület jelöl négy alkalmas férfiut; a jelöltekből mindig (semper) a debreceni egyház gondnoki kara (curatoratus), bármelyik megüresült tanszékre, egyet megválaszt, meghív, és beigtat (introducit), ugy azonban, hogy a debreceni lelkészeket és tanárokat meghallgatja. Aztán a tanári kellékekről van szó, megkivántatik bennök az élő nyelveknek ismerete is legalább a német és francia nyelv értése.

2-ik cikk. Hivatali teendőikben az e. kerületnek és patronatusnak, ugy az egyházakat képviselő e. kerületi gondnokságnak, mint a helyinek, mely a közvetlen felügyeletet gyakorolja, ugy szinte a debreceni egyház tanácsnak engedelmességgel, tisztelettel, és alávetéssel tartozik; a collegiumot, birtokait, maga sajátjának nem követeli, sem azt szóval vagy írással magáénak nem nevezi. A kerület és helyi egyháztanács (consistorium) szabványait (praescripta) megtartja s eme felsőbbbségei (superiores) által kiszabott jelentéseket (relationes) azokhoz teljesíti, s magát ugy a kerületi, mint helyi látogatásnak (visitatio, aláveti és mindezekre esküt tesz. (Beigtatva az eskü szövege).

Jegyzet. Az 1757-ki törvénykönyvben e tárgyról így szól a 2-ik cikk „a magistratusnak (értetik a városi), kegyuraknak (patronis), az egyházmegye esperesének, debreceni egyház lelkészeinek, és bármely más ugy világi (politikai) mint egyházt férfiaknak, kik kiváló ügyben küldetnek ki, engedelmes leszen. Tehát az e. kerületről benne szó nincs. — Szóról szóra ez van az 1704-iki törvényben, melyet ünnepélyes diploma szerű bevezetéssel Debrecen város főbírája, a városi tisztikarral, és egész comunitással adott ki, erősített meg, miután az iskola rectorait és tanárait meghallgatta volt. Ekkor is még Debrecen városé volt az iskola. Ő volt főkörmányzója, törvényadója. A kiváló ügyben megbízott politikai egyházi személyek megértésére szolgál a városi tanács végzéséből (1650 január 10) kelt kivonat, a hol látható a diákok első lázadása (primus motus tumultus) tanáraik iránt és ennek megfékezése; ez alkalomra az erdelyi fejedelem biztosa Ib-rányi Mihály váradi kapitány és egyéb követei, a Tiszáninnen és tuli atyafiak és esperesek küldöttelvel, a viszály lecsendesítése végett a deákok, polgárok és városi hatóság közti peres kérdések megoldására új törvény ezikkeket hoztak. Az indoka e

felsőbb beavatkozásnak a volt, hogy az érdekelt felek a magok ügyében ne bíráskodjanak. Ekkor kilencz magyarzó törvény czikk állapotott volt meg, melyet az egyház és fejedelmi kiküldöttek pecsétéivel erősítve adtak ki. Ez az eljárás a legfőbb felügyelet gyakorlásának esete volt, mely az 1791-iki 26. t. cikkben a királynak tartatott fen.

3-ik t. cikk. A rektor professori tiszt egy éves lesz, a tanévvel kezdve és végződve; mindenik tanár hivatali év szerint szolgál, s azon évben elnöke a tanároknak, a fegyelem felett örökös és a collegium igazgatásában, a mennyiben hivatalához tartozik, de uralom (praedominium) nélkül és a kurator felügyelete alatt résztvesz, a pénztárra utalványozásokat a kurátorral írja alá. (E megszorítások a régi czikkeken hiányzanak, a retorság ideje sem volt megkötve.)

4. t. cz. A tanárok viselkedéseiről: ellenségeskedés, veszekedés, rágalmozás, árulkodás mint tanárokhöz illetlen dolgok azok, miatt megintés után ha észre nem térnek, vagy az eset súlyossága forogván fel, előleges intés nélkül hivatalból elmozdítandók. (Erről a régi törvények csak úgy intézkednek, hogy kölcsönösen, magok közt simítsák eltestvérileg, szeretettel az ily eseteket.)

5. t. cz. Tanítási eljárásukról: a leczkék tartásában csak a kerület és helyi gondnokság által helybehagyott szerzőket vegyék fel; ugyan azon felsőbb bíróság által előirt utasításokat és tanítás rendet kövessék, a ki meg nem tartja, fizetése felfüggesztetik, s ha még azután sem engedelmes, elbocsáttatik. (A tanárok régi szabadsága megkötött itt, az 1657-ki törvényben a tanár eszélyére (pro prudentia) volt bizva a tanórák száma, és hogy miesoda szükséges, hasznos s a hallgatókhoz méltó tantárgyakat tanítson, a tanrenden egy könnyen ne változtasson (I t. cz. 5.) A Dobozi féle (1704) törvényben már van általános megkötés, hogy az előadásokat csak „a kegyurak és az egyház lelkészei (tehát város és egyház) által; helybehagyott módon gyakorolja a szokott órákon“. Az akadémiai tanári szabadság nem volt oly szigoruan fékezve, sem oly zord és gyors büntetéssel súlytva, sőt erről említés sincs. (A tanárok büntetéséről mind a II. mind a III-ik korábbi törvény a czikk végén intézkedik, hanyagság esetében a debreczeni egyház esperese és a visítatorok egyszer és még egyszer hivatalból megintik, nemjavulás esetén megrovják őket, s csak azután következik az elmozdítás.)

6. t. cz. A helyi kurátor beleegyezése és tudta nélkül senkit fel nem vehetnek tanulólul, sem azok közül ki nem zárhatnak. (a hiábavaló „iskola polgára“ ezim eltöröltetik.) (A korábbi 2-ik törvény a tanárok itéletére bizta a felvételt, az helyesen belső tanügyi dolog; a 3-ik törvény már azzal bőviti, hogy a patronusok tudtával essék az, a cives scholae“ van mind két helyen használva.)

7. t. cz. A magán tanítványok és magán tanítók (privati praeceptores) eirendelése ügyében a tanárok teendőit írja körül, azon megszorítással, hogy a rendes gondnok utasítása szerint együtlegesen intézkedjenek. (A II. törvény szerint a magán tanítók ügyében a tanárok intézkedtek, (I. IX.)

8. t. cz. Ha a collegium törvényeiben és szabályrendeleteiben (statutis) az idő és dolgok valami változtatandót tennének szükségessé, vagy új törvény volna alkotandó, azt a kerület és helyi con-

sistorium magának tartja fenn, a rector és tanároknak nem szabad ilyenben intézkedni. (E jogot a III. törvény a kegyurak és lelkészek köz megegyezésével — communi consensu — kell gyakorolni, tehát a tanárok nem voltak kizárva.)

9. t. cz. Fentartja az iskolai törvényszéket a tanuló fegyelmi ügyében a rector elnöklété alatt az esküdt deákok részvételével, csak a súlyosabb ügyekben elnököl a gondnok.

10. t. cz. A t. cz. A törvényszék jkönyve vezetését szabja meg, jegyző a senior; a tárgyalt ügyekről tartalom mutató készüljön. Másik jkönyv vezetésék a Curatorok és tanárok gyűléseiről, ezekből a juratusok kizárva; nagy szerep van adva a gondnoki karnak.

A 11. t. cz. a collegium pecsétjéről; a 12. t. cz. a tanítószékekre kibocsátandók vizsgáiról, melyeknél legalább egy gondnok legyen jelen; 13. t. cz. a helybeli köztanítók megvizsgálásáról és választásáról mindig a gondnoki kar és debreceni egyháztanács egy vagy több tagja részvételével. 14. t. cz. Tanár szorgalom szak alatt súlyos ok nélkül egy nap sem lehet távol a collegiumtól, sem leczkét meg nem szakíthatja különben fizetése felfüggesztetik. 15. t. cz. A tanárok gondot fordítani tartoznak minden tanítványukra, főleg és kivált azokra, kik elme tehetséggel stb. tűnnek ki, kikből várható jeles emberek. 16. t. cz. A lelkész jellegű tanárok a debreceni lelkészeknek ezek akadályoztatása esetén az urvacsora kiszolgáltatáskor a régi mód szerint segíteni kötelesek.

Balogh Ferenc

hittanár.

(Folyt. köv.)

Zsinati levél.

Megnyilt az alkotmányozó zsinat harmadik időszaka. Három a magyar igazság s ez igazság az, hogy nincs a zsinaton kialakult többség. A politikai viszonyok itt is változást okoztak, de e változások csak felszabadították az eddig lappangó ellenzékét, a nélkül, hogy azt többségre emelték volna. A hajdani többséget képező elemek pedig csak szétváltak, a nélkül, hogy kisebbséggé is váltak volna. A zsinat vezetése így emberfeletti erőt követel, irány nincs és a végzett munka egyenetlen.

Kitünt ez mindjárt az első napokon. Szeredán nov. 22-én történt a megalakulás, ugyan ekkor dr. Baksa Lajosnak az alkotmányügyi tervezet előadójaül történt bejelentése, illetve beállítása. Másnapon Mány Lajos esperesnek Kálmán Gyula helyén jegyzőül megválasztása. Mindezek csaknem egyhangulag estek. Alig fogtak azonban a tervezet megvitatásához, mindjárt megkezdődött a pártokra való szakadozás. A dr. Baksa szépen átgondolt bevezetését még mindnyájan figyelemmel hallgatták, de utána nyomban felhangzott a esata kiáltás, mely akkörüli forgott, hogy az új előadó által készített módosítást illetve javaslatot vegyék é tárgyalás alá az ismeretes munkálat mellett, vagy csak ez utóbbit? A kínos vitának az vetette végét, hogy Baksa a maga javaslatát vissza vonta. Így lehetett aztán a tulajdonképeni dologra, a tervezet megvitatására átal térni. Csütörtökön mind össze 5 §-t haladtak.

Nevezetes módosítás történt az egyház címénél (1 §), a hol Révész abauji esperes indítványára az „evangelium szerint“ továbbá „keresztyén“ jelző kihagyatott s így módosult a 2-ik § is. A 3 § az az eredeti szöveg szerint fogadtatott el.

Az első két napon ime ennyi történt. Az egyház címe megváltozott s az „ev. ref.“ ismét csak a múlté. Vagyunk megint „magyar reformátusok.“ Ez is valami. A titulus már megvan. Mi azonban e mellett még mást is várunk és azt sürgetjük, hogy akár az egyik, akár a másik részen öntudatos többség alakuljon ki, mert féltő, hogy határozott, biztos irány nélkül, csak kapkodás lesz a nagy óhajttással várt zsinat munkálkodásának az eredménye. Ne úgy legyen.

Budapest, nov. 23.

Tudósító.

KÖZÉLETÜNK.

Nagytiszteletű Szerkesztő Ur!

Kérem sziveskedjék az „audiatur et altera pars“ elvénél fogva, pár szó a nagykarolyi Egyházmegyei gyülelésről szóló tudósításhoz című közlemény olvasása után támadt néhány észrevételem számára becses lapjában helyet adni.*

A közlemény bevezető részében velem nem foglalkozván arra nincs semmi szavam. Arra az érdemleges választ — erős a hitem — nálamnál külföldi ember, egyházmegyénk mindenben tiszteletré méltó Esperese megfogja adni — ha eddig meg nem tette, s az a válasz esattanosabb lesz az egykorinál.

Azért rá térek tárgyamra.

Szigeti urnak személyemről, s hivatali viselkedésemről mondott állításai, oly távol állanak az igazságtól — mint legalább is Makó Jeruzsálemtől. De hát akinek élet eleme, a tagadás. kivált ha az ő személyes érdeke úgy kívánja, az nem is tudja az igazság fegyverét a diadalnak reményével forgatni.

Azt mondja például nem tudja miért küldett a múlt évben vizsgáló bizottság Gebére, no ha nem tudja, — pedig ő többet tartoznék tudni mint én — megmondom én; azért mert panaszt tettek ellene az egyháztagnak, hogy dupla, sőt tripla pénzával írja a hivatalos kiadványokért járó szálláriumot.

Az az állítása is szükölködik a legfőbb kellék, az igazság nélkül, hogy az iskolámat elhanyagolom, s nem tanítok stb. Hiszen a minden évben eljövő iskolai látogatóság ezen állításnak, éppen az ellenkezőjét igazolja. Iskolám mindig jó, vagy plane jeles volt, hogy volt olyan időköz is, mikor nem taníthattam nem tagadom, de ennek is Szigeti ur volt az oka, mert a konfirmándus növendékek tanításával — amit ez évben végzett először — engem tantermemből elnöki hatalmánál fogva kilakoltat-

* Miután a Szigethy lelkész ur cikkét kiadtam, kénytelen vagyok e közleménynek is helyet adni. Kormány tanító ur megtámadtatott, kötelessége hogy védekezzék. Csak az a kár és sajnálni való, hogy két behivatalnok egymás ellen fordul s igazukat csak úgy tudják megbizonyítani, ha egymást megsemmisítik. Ez a harc nem méltó hozzánk s azért e nyilatkozattal azt berekesztem. Szerk.

tott. Hát nem tudta volna ő ezt a kelletlen funkciót mint más lelkész saját tágas uri lakásán végezni?! Nehéz dolog szatirát nem írni!

Itt az Aesopus farkas és bárány meséje van színre hozva Szigeti ur által.

Hogy mily ügyesen kitud bujni a neki nem tetsző dolgok, s azok következményei alul, arról pasquill szerző cikkének ama paszusa is tanuskodik, midőn a saját maga indítványából ellenem beadott panasz, s az én erre adott válaszómban foglalt viszonyvad megvizsgálására kiküldendő bizottság kiszállásának költségeit kéri n. t. Esperes ur; amiről engem sohasem értesített s töllem nem kérte, amely vádatam én vissza nem vontam: ő rögtön hátat fordított az eseményeknek és a dologról semmit sem tudó presbitériumot állítja homlok térbe, ennek nevében jegyző könyvet szerkeszt — amit felolvasás nélkül alá irat, s a dolog odiumát háritja a törvénykezés alfabetjét is az ő érzatait nem ismerő egyháztanács tagjaira. Többé ő nem perel a tanítóval, a vádlóból intrikussá vedlik, s az ő felperesi helyét elfoglalja a presbitérium vállalásával az ő általa beadott, de már visszavontnak állított panasznak, természetesen viselésével az előlegezendő költségek terhének is.

De az ellenem indított alaptalan hajsának, nagyon setét háttere van. Mikor bizonyos államsegély összeg kezelése körüli szabálytalan manipuláció tünt ki, amelybe engemet is akaratom ellen beugratott, két fórum kimondotta felettünk a vétkest s 2000 korona megtérítésére ítelt bennünket: — volt pánik a parochián; s midőn e tekintélyes összegnek az intéző körök előtt történt rimánkodása folytán — megfizetése alul felmentettünk: nem átalotta uti díját a presbitériumtól felis venni, s mikor ezen fáradozásainak megfizetéséért nálam is zörgetett; de nem nyitattott, hágott legmagasabb fokra ellenem való haragjának tüze. Azóta aztán nincs nekem nyugtom az én papomtól, azóta vagyok én hitvány haszontalan portéka, akinek semmi tette, sőt gondolata sem jó.

Hát n. t. Szerkesztő Ur! Mikor az emberiség legönzöbbike fogja kezébe a mindenkit befeketítő tollat; ott józan komoly s az igazságos kritikát kiálló eredményre jutni nem lehet.

Érzem, tudom mily nehéz ily körülmények közt felvenni a harezot, a csak az igazság paizsával vértezett szegény tanítónak, azzal a ki letagad mindent, ma fehérnek állítja a tegnapi feketét, ha ezen az uton Rómába mehet. Sophismával harezol — azzal döngeti az igazságnak ére kapuját — amelyen belől az ő számára nincsen hely! Így tesz a n. t. Esperes ur teljesen törvényes alapon nyugvó eljárásával és rendelkezésével is.

Én nyugodtan várom a fejleményeket nyugodtan bocsátom igazságos ügyemet bármely törvényszék ítélete és elbírálása alá, és szívesen viselem a közetkezéseit, de magamat Szigeti ur által eltiporítani nem engedem. Legyen legalább már egy tanító a 9 év alatti 9-ből, a ki igazság érzetében meg mer előtte állani, s nem engedi valóra válni, ama közszájon forgó ígét, hogy Gebének egy tanító képezde nem tud elég tanítót termelni.

Talán az sem esik oly nagy és nehéz sujjal a megítéltetés mérlegében, hogy a szomszéd Megyes községben az ipam házához olykor olykor, de mindig tanítási idő után átmegegyek, annyival inkább

mert a nem rég mult időben, maga a panaszló is el elkísért Megyesre.

Kiváló tiszteletem után maradtam nagytiszteletű szerkesztő urnak alázatos szolgálja.

Gebe, 1905. okt. 31.

Kormány Miklós
tanító.

Orgonafelavatás Törökszentmiklóson.

Kettős ünnepet ült f. évi október 29-ikén a törökszentmiklósi református gyülekezet: a hitujítás megkezdésének 388-ik évfordulóját s új orgonája felavatási ünnepét.

Az összes vallásfelekezetek közt nekünk van a legkevesebb ünnepünk. Teljesen indokolatlan tehát, hogy ez egyetlen, specialiter református ünnepet sem a maga napján, október 31-én, hanem a zsinat határozata értelmében a legközelebb eső Vasárnap *kell* megtartani.

A törökszentmiklósiak is 29-én ünnepelték tehát 31-ikét, mely ez évben annál emlékezetesebb volt a népes gyülekezet előtt, mivel új orgonája hangjai mellett ez alkalommal dícsérte először az Urat.

Az egyházi beszédet *Vadai Ferencz* lelkész tartotta, ki a gyönyörű hálaadó ima után I. Krón. XXIX. 17. alapján: *Jól tudom óh én Istenem, hogy Te a szívet vizsgálod és az igazságot szereted. Én mindezeket tiszta szivemből nagy jó kedvel adtam s látom, hogy a Te néped is, a mely itt jelen van, nagy örömmel, szabad akarata szerint adá ezeket Neked — kifejtve a kettős ünnep mivoltát, a református erények egyik legszebbikéről, az adakozásról predikált a nála szokásos egyszerű, zamatos magyarságu stilussal és lendületes szép előadással. Majd szép áldással és jókívánatokkal felavatta az új művet s átadta a közhasználatnak.*

Beszéd előtt és után a nőkből és férfiakból álló *Református Dalárda* énekelt általános tetszés mellett, felemelve és gyönyörködtetve a nagy, tágas templomot zsufoolásig megtöltő hallgatóság szívet, lelkét.

Az orgona a legújabb pneumatikus csőrendszer szerint van készítve. Kiállítás izléses, hangja erőteljes; a változatok összeválogatása igen kellemes és megfelelő. Van 12 fő-, és 17 mellékváltozat, 2 soros gyönyörű játékasztal.

E szép és jó orgona dícséri a készítőjét, *Ország Sándor és Fia* rákospalotai cézét, mely a szerződés minden egyes pontjának lelkiismeretesen és pontosan megfelelt s e szép művet aránylag olcsó árért, 5250. K.-ért előállította. Jó lélekkel ajánlhatom az egyes egyházak figyelmébe.

Eleinte az volt a terv, hogy a régi orgonánkba csináltatunk új fűvót és szálladát s 10—15 évig (állítólag!) kibírja még az eddigi 45 év után. De később, hála Istennek! e terv megváltozott. Hasonló eljárást ajánlok minden oly egyháznak, melynek régi orgonája van. A régi elhasznált orgonára nem érdemes költeni.

Új orgonánk átvizsgálására s szakértői véleményadásra *Beke Antal* hajduböszörményi kántor urat kérte fel egyházunk, ki a meghívásnak szíves készséggel eleget téve, gondos és alapos vizsgálat után a művet teljesen sikerültnek s jónak nyilván-

nitva, ajánlotta az átvételt, mit egyháztanácsunk azonnal meg is tett.

Nagy szerencse és nyereség közegyházunkra, hogy hiányos kántorképzésünk mellett ily kiváló szakértővel birunk, mint *Beke Antal*.

A játékasztal frontján izléses aranykeretbe foglalva ez olvasható:

„ISTEN DICSŐITÉSÉRE
KÉSZITTETTÉK:
ÖZV. POLGÁR BÉLÁNÉ
BÁRÓ MESZÉNA STEFÁNIA.
MOLNÁR SÁNDOR ÉS NEJE
T. NAGY ZSÓFIA.
1905.“

Utóbbi jótétevek egy egyszerű, jómódu, közbeesülésben álló gazdapár. kiket az Ur gyermekkel nem áldván meg, a szegények és a közintézmények istápolásában lelik örömüket.

Előbbi adományozó vallásra nézve római katolikus. Tette nem szorul dicséretre. Dícséri az önmagát. Mily szép, nemes vonás a mai időben, a mit ez áldott lelkű, angyali jóságu főuri nő tett, boldogult férje emlékének áldozva!

Isten áldása legyen e jókedvű adakozókon!

Zeke Dániel.

Orgona avatási ima.*

Mindenható Isten! világnak hatalmas teremtetője!

Örömtől eltelt kebelled eljöttünk szent házadba, a te szentséges hajlékba, hogy Tégedet jó Atyánkat imádjunk és dicsőítsünk: — hozzánk való temérdek áldásaidért; — eljöttünk ide égi örömtől lelkesülve, mert „ugy kívánczik mi lelkünk te szent igédhez; mint a szomjuhozó szarvas a vízhez“! . . .

Eljöttünk ide nagy örömmel saruinkat megöldve, hogy sok rendbeli jószágodért, melyeket velünk eleitől fogva küzdöttél, halálat adjunk neked, s halánk jelül s Te neked tetsző áldozatul, magasztosabb imádásod tiszteleted dicséreted végett felavassuk, s a közhasználatnak át adjuk e fillérekéből készült orgonát, melynek sipjaiból, a te vigasztaló felemelő bátorító éghez közelebb emelő szavadat halljuk felénk zengeni; miként beszéltél hajdan nagy emberedhez Mózeshez az égő csipkebokorból.

Vedd kedvesen, fogadd el tőlünk óh! mi Urunk és Istenünk ajándéku áldozat gyanánt ez egyházi hangszert; s mivel csak egyedül Te szentelhetsz meg mindeneket; szenteld meg ennek sipjait; hogy a sipok napról napra jobban jobban hozzád emeljék sziveinket; lelkeinket; élesszék bennünk a hitet; buzgóságot s áldozatkésztséget, jobban jobbau emeljenek minket amaz új ég és föld felé, a melyben lakik az igazság.

Nem nekünk Uram! nem nekünk, — hanem e neked szentelt ajándékért, nevednek adjad a dícsőséget! . . .

Mi urunk! és Istenünk! mi alázattal és töreldemesen ismerjük el azt, hogy ez imádásod végett

* Irta és a Kölcsei ev. ref. templomba beállított orgona felavatásakor elmondta: *Kösa Ede* ev. ref. lelkész.

létesült orgona csak parányi része annak a sok áldásnak mit Tőled vettünk; és venni fogunk; — de tudjuk, hogy Te nem az áldozat nagyságát; hanem az áldozat tisztaságát, nemességét, szentségét tekinted mindig, előtted a töredelmes szív legszebb áldozat. Ne tekintsd azért a mi áldozatunk csekélységét; — hiszen te szívesen vetted az Abel áldozatját is, ki vagyónából, az ő boldogító hite szerint csak egy leölt bárány vérével áldozott Tenéked.

Mi nem állatok vérével áldozunk csak Uram! ki szentség és igazság vagy; — mi lélekben és igazságban éneklésben könyörgésben tisztelünk Téged; s áldozunk neked; — mi már megmostuk magunkat ama Báránynak a Jézusnak vérében a Keresztfa alatt; az ő vérével le mostuk magunkról a régi halálnak porait; — s áldott vagy a mi megengesztelt Atyánk és Istenünk.

Óh! bár illendően megtudnók azért hálálni a te sok jóságodat; melyeknek elgondolásában elfárad az emberi elme; — óh! bár minél gyakrabban jöhetnénk szent házádba; óh! bár az orgonának bájos hangjai vissza rettentenének minket a bünbe eséstől; óh! bár vissza rettentenének a világ ezer kísértéseitől, akkor lennénk igazán érdemesek áldásaidra.

Mi Urunk! és Istenünk! Mi a művészi öszhang által össze óhajtjuk kötni az eget a földdel; az istenit az emberivel; — hogy annál nagyobb jóság, hit buzgóság szálljon szíveinkbe. Adjad azért, hogy az orgonánk édesen ringató hangja buzdítson minket hitre, áldozatkészségre, szeretetre embertársaink iránt; buzdítson egyházunkért élni, ha kell meg is halni. Hallgass meg minket jó atyánk! áld meg mostani ünneplésünket. Ereszd ki ránk szent lelkedet, szent Fiadért a Jézusért Amen.

IRODALOM.

Protestans szellemű ifjúsági lap érdekében.

— Az Országos Ref. Tanáregyesület kérelme a Magyar Prot. Irodalmi Társasághoz. —

Nagyjelentőségű és eredményében a prot. egyházra nézve rendkívül üdvös feladat megvalósítására kérjük, az országos református tanáregyesület nevében és megbízásából, a Nagytiszteletű és Tekintetes választmányt, illetve általa a Magyar Prot. Irodalmi Társaságot. Kérelmünk előterjesztésére készlet egyházunk jól felfogott érdeke, s e célból minden olyan eszköznek megragadása, mely az ifjúságot, iskolában és iskolán kívül, erős prot. szellemmel, egyházunknak és intézményeinek törhetetlen szeretetével betölteni van hivatva. Mert hiszen azt bizonyítani sem kell, hogy egyházunk jövője, jóléte, gyarapodása és virágzása attól függ, mennyire vagyunk képesek a jövő nemzedéket, annak éppen intelligens, vezető osztályát nemcsak külsőleg, név szerint tenni anyaszentegyházunk tagjaivá, hanem belsőképpen, szív és lélek szerint is megnyerni, elkötelezni az egyház szolgálatára, nagy és nemes hivatásának betöltésére.

Ujabb időben számos, örvendetes jelenséggel találkozunk a hazai prot. egyházakban a közép- és főiskolai tanuló ifjúságnak minél intenzívebb vallásos nevelésére vonatkozólag. A középiskolákban

mindenféle rendszeresített vallásanári állásokat létesítettek, vallásanító lelkészek buzgólkodnak nagyobb városainkban az állami és más felekezetű tanintézetekbe járó prot. növendékek oktatása körül, az ifjúsági istenítiszteleteket a legtöbb helyen meghonosították, nagyszáú ifjúsági egyesületek alakultak, különböző nevek alatt, az országban szerteszét, melyek mind a zsenge ifju elméknek s fogékony gyermeki szíveknek szilárd és határozott protestans jellemet és irányt szándékoznak adni: hitet, mely tántorodás nélkül álljon meg minden körülmények között, erőt, mely őket elszakíthatatlanul kösse prot. egyházunkhoz.

S ha valaha, úgy most, s ha valahol, úgy a prot. egyházban van szükség az ilyen szellemű és irányu nevelésre. Hiszen látjuk, érezzük, tudjuk, hogy korunk szelleme ellentétben áll a vallásos gondolkozással, de főként az egyházas érzülettel. Unos untalan panaszkodunk, és nem ok nélkül, különösen mi protestansok, hogy sokan közönyös, ennélfogva holt tagjai egyházunknak s ezeket éppen a műveltek között, tehát azoknak soraiban találjuk feltűnő számban, akik magasabb iskolákat végeztek és vezető szerepre vannak hivatva egyházunkban. Ellenfeleink az érzületi ürességet hányják szemünkre s ebből magyarázzák a prot. hitehagyás sokaságát és a szektáskodásra való nagy hajlandóságot. Tény, hogy hazánkban a statisztika, vagy helyesebben a való állapotok hü feltüntetése megdönthetetlenül ellenünk bizonyít. Az hisszük, nem tévedünk, ha az okot abban keressük első sorban is, hogy a mi felvilágosult és szabad szellemű iskolai nevelésünk megismerteti ugyan a növendéket a protestantizmus kiváló előnyeivel, áldásaival és szabadságával, de nem csepegteti eléggé lelkébe, hogy ő a Krisztusnak nemcsak szabadosa, hanem szolgálója is. Így keletkezik aztán sok embernél a prot. szabadságnak az a ferde felfogása, amely — mint fájdalommal szemlélhetjük — nem ismer templomot, gyülekezeti istenítiszteletet. sákramentumokban való részesülést, semminemű egyházi szolgálatot és szolgáltatást, sőt jóformán egyházi köteleket sem.

Nagytiszteletű és Tekintetes Választmány! Ezen bajok megszüntetése végett, ahogy látjuk, nem elegendő az igehirdetés, sőt prot. egyházunk intézményes alkotásai, a társadalmi téren való munkásság, a belmissió, lelki gondozás nagyobb mérvű felkarolása sem menthetik ki e részben tevékenységünket. Elő kell vennünk a reformáció hatalmas fegyverét, az *irodalmat* is, s éppen ezért fordulunk egyházunknak e tekintetben legilletékesebb testületéhez, a Magyar Prot. Irodalmi Társasághoz.

Az Országos Református Tanáregyesület céljával tüzte ki és feladatának tartja, hogy prot. szellemű tankönyveket készíttessen és hozzon forgalomba. Ide vonatkozólag meg is indította már az előmunkálatokat azokra a tantárgyakra tekintettel, melyeknél a legégetőbb és legnagyobb szükségét látja és érzi a prot. szellemű kézikönyvek hiányának. Ilyenek főként a középiskolai magyar olvasókönyvek az első osztálytól kezdve fel a nyolcadikig és a magyar történelem a VIII-ik osztály számára. Mindezek készítése folyamatban van s így egyesületünk sémokára abban a helyzetben lesz, hogy megkezdheti tankönyvkiadványainak a sorozatát és ezzel irodalmilag is megteszi, a prot. szellemű és

egyházias érületü nevelés érdekében, mindazt, amire képes és hivatva van. Többet mi, ez idő szerint, anyagi eszközeink fogyatékosága miatt, nem tehetünk. De kérő szavunkkal fordulunk mindazokhoz, akiktől a prot. ifjúsági irodalom pártolását, felkarolását remélhetjük és várhatjuk. Az idő sürget, a viszonyok halasztást nem tűnnek. Jam proximus ardet Ucalegon.

Nem szólunk arról, hogy mit tesznek a külföldi, művelt nemzetek irodalmi uton, az ifjúság vallásérkölcsi nevelése érdekében. Eddig jóformán tőlük vettük azt is, fordítás vagy átdolgozás alakjában, ami csekélységet e részben houi irodalmunkban felmutathatunk. De rámutathatunk a magyarországi róm. katolikusok széleskörű irodalmi tevékenységére, amellyel behatolnak minden koru és életviszonyu hitsorsosaik közé a kunyhóktól a palotákig. Hitök védelmére külön irodát szerveznek, folyóiratot tartanak fel; napi, heti lapok sokaságával, füzetek tömegével, naptárak özönével árasztják el az egész országot.

Egy magasabb színvonalon álló, kiváló írókra támaszkodó, illusztrál ifjúsági lapot is adnak ki „Zászlónk” címmel, mely a Mária-kongregációt szolgálja. A Szent István, Szent László, Szent Imre és más hasonirányu társulatiak a fővárosban és püspöki székvárosokban nagy erővel dolgoznak az irodalom minden ágában, s a tudományos munkáktól kezdve a kath. paedagogiáig a komolyan tanító és szórakoztatva oktató olvasmányok roppant számát bocsátják közre, többek közt az ifjúság számára is.

Nálunk a *Magyar Prot. Irodalmi Társaság* és a *Luther Társaság* tudnak számbavehető eredményeket felmutatni, eltekintve egyesek többé-kevésbé szerencsés, többnyire a létért való küzdelemmel vesződő, tebát szegényes kísérleteitől és vállalatától. Az említett két társaság kiadványai is csak kis részben adhatók a közép- és felső iskolai tanuló ifjúság kezébe. Kiváltképpen sajnosan nélkülözzük a növendékeink számára való, kedélyükkel, képzettségükkel, érdeklődésükkel számoló, teljesen irodalmi színvonalon álló prot. szellemü *illusztrált ifjúsági, heti lapot*. Az egy *Ébresztő*, a budapesti ref. ifjúsági egyesület közlönye fejt ki bár dicséretreméltó, de még kezdetleges és távolról sem elegendő munkásságot e téren, mert hiszen, e lap csak havonként, kisebb terjedelemben és illusztráció nélkül jelenhet meg s tartalmilag sem olyan szélesebb körű és egyetemes érdekű, amelyet mi óhajtunk. Mi a közkedvelt gyermeklapunknak, Magyarország egyik kiváló nevelőeszközének, *Az én Ujságom*-nak, mintegy folytatásául kívánnánk egy lapot létesíteni kellő irodalmi színvonalon, lángoló magyar érzéssel, és határozot prot. szellemben és irányban. Ilyen ifjúsági laptól remélhetnők az elernyedő prot. hitbuzgóságnak, egyházhoz való rendithetlen ragaszkodásnak, munkás komoly keresztyén életre törekvésnek, az iskolai oktatás és nevelésen kívül, főként a nagyszámu prot. középiskolai növendékek szívébe és lelkébe való becsepegtetését.

A gyermek *Az én Ujságomból* tanul, okul, lelkesedik, szórakozik, 10–12 éves koráig. Akkor folytatná tovább a prot. növendékeinknél a szépen és jól elkezdett irodalmi nevelés munkáját az általunk tervelt lap, mely szintén hetenként, illusztrációkkal, a protestáns írók javarésznének tollából folyó, bő tar-

talommal jelenne meg. Egy ilyen lapnak nemesak szükséges volta bizonyos és haszna kétségen kívüli hanem a prot. tanárok buzgó, áldozatkész közreműködésével és hivatásukból folyó, lelkiismeretes propagálásával létesítése és fenntartása sem fog, egy pár évi megszilárdulás után, nagyobb anyagi gondokkal és megterhelhetéssel járni, sőt remélhetőleg, amint szellemileg dus hasznót hajt, úgy anyagilag is visszatéríti a befektetett összeget.

Egy ily ifjúsági lapnak létesítését és fenntartását kérjük egyesületünk nevében teljes tisztelettel a Nagytiszteletü és Tekintetes Választmány utján a Magyar Prot. Irodalmi Társaságtól, melynek céljai között az is ott van, hogy az evangéliomi prot. egyházi életet irodalmi uton ápolni és fejleszteni kívánja. Ezért fordulunk hozzá kérésünkkel, s hiszük, hogy nem hiába zörgetünk.

Kiváló tisztelettel
Debrecen, 1905. nov. 18.

S. Szabó József
főjegyző.

Dócsi Imre
elnök.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Főtiszt. Kiss Áron püspök f. hó 20-án** ünenepelte 91-dik születés napját. Ez alkalmat ragadták meg a főiskola tanárai, a kiknek élén akad. igazgató üdvözölte az ősz püspököt. Tisztelegtek még a városi tanács Kovács József polgár mesterrel, lelkészi és tanítói kar, polgári és más méltóságok, rokonok, jóismerősök. A szerencse kívánatokra maga az ünnepelel válaszolt fenkölten, megindítóan, úgy a hogy már azt ez alkalmakkor megszoktuk. A gondviselés által megáldott és kitüntetett ősz patriárcha szavai mindenkinnek a lelkében visszhangot keltettek s egyértelmüleg hangzott a szivekben és az ajkakon a kívánság: ősz püspökünket a jó Isten sokáig éltesse!

— **Konventi jegyzőkönyv.** A Budapesten, folyó évi november hó 7–10. napjain tartott ev. ref. egyetemes konvent jegyzőkönyve *Sass Béla* debreceni ref. theologiai akadémiai tanár és konventi jegyző szerkesztésében, 5 és 1/2 iven, 89 lapon, háromezer példányban, Debrecen szab. kir. városa könyvnyomdává vállalatnál megjelent s azoknak az egyházi hatóságoknak, a melyeknek sürgős szükségök van rá, addig is rendelkezésökre áll, míg az illetékes püspöki hivatalok utján megkaphatnák. Az idei vonatkozó megkeresések *Dávidházy Kálmán* könyvkötőhöz intézendők Debrecenbe (Füvészkert utca 9. szám.)

— **Nagyvárad tanítónőképző intézet** igazgató bizottsága e hó 17-én tartott ülésében Sulyok István esperes elnöklele alatt az intézet fejlesztésére vonatkozólag fontos határozatokat hozott. Erre alkalmat adott a tanári testület javaslata, amely az intézet jövő fejlődésének egész menetére kiterjeszkedik. Az intézetnek ugyanis jelenleg I. osztálya van 32 rendes növendékkel, van három rendes és két óraadó tanára diszes emeletes épülete 10 tágas tanteremmel és szertárral, a tanerőknek igen tisztességes fizetése, 50

tanulóra berendezett internátusa. A többi osztályok felállítása esetén azonban e kereteken tágítani kell, több tanerőt kell beállítani, azoknak fizetését folytonosan az állami tanárok fizetésével egyenlő színvonalon kell tartani, az épületet bővíteni. Tanári kar javaslata alapján elhatározta az igazgató bizottság hogy a jövő isk. évben természettudományi tanterem és szertár, gyakorló iskolai és testgyakorló helyiséget fog építeni, hogy a tanítás minden irányban akadálytalan legyen a négy osztály felállításakor. Kimondta továbbá, hogy a kormány által kilátásba helyezett államsegélyből a rendes tanszékek számát kiegészíti s azok javadalmazását az 1893. IV. t.-c. alapján eszközli. Az intézet szervezeti szabályzatát az egyházkerület helyben hagyta s ez alapon az igazgató bizottságot tavasszal a fentartó testületek által megalapítandó igazgató tanács fogja felváltani.

— **Országos lelkészi gyámintézet.** Petri Elek lelkész ur lemondása folytán a folyó évi juniusi konventen engem választottak a Gyámintézeti Végrehajtó Bizottság előadójává. Az ügyvitelt át is vettem, de azért még sok egyházmegyéből a lemondott előadóhoz küldik a gyámintézeti ügyiratokat, értesítéseket és megkereséseket. Tisztelettel kérem a nt. esperes és gyámintézeti pénzkézeli urakat, sziveskedjenek a gyámintézeti ügyekben minden megkereséssel hozzám fordulni. Budapest (Kálvin-tér 7 szám) 1905. november 20. *Sóts Farkas* gyámintézeti előadó.

— **Elhalasztott sorsolás.** A rákosszentmihályi ev. ref. templomalapjára rendezett tárgysorsjáték huzása a pénzügyminiszter 80081—1905. sz. a. engedélyével 1906. okt. 25-re halasztatott.

— **Halálozás.** Bernáth Elemér, a debreceni kir. tábla elnöke e hó 12-én elhunyt. A megboldogult egyike volt ref. egyházunk vezérférjainak s hosszú ideig gondnoka a felső-zempléni egyházmegyének. Halála nagy veszteséget jelent s méltán keit a legszélesebb körben fájdalmat. Temetése, melyen a főiskolai kántus kegyeletből énekelt s melyre a debreceni egyház is meghuzatta harangjait nov. 14-dikén történt. Tanári karunk az akad. ifjuság. s Debrecen intelligentiájának részvételével.

— **A kisujszállási papválasztás** a mult vasárnap folyt le nagy érdeklődés mellett. Husz pályázó közül 16 volt a választható lelkészek száma. Beadtak az első szavazáskor 96 szavazatot. Ebből Nagy István kémeri lelkész 46-ot, Veres István révi 34-et, Sarkadi István kunhegyesi 9-et, Sós Károly majláti 7-et kapott. Altalános többséget egyik jelölt sem kapván, a két első között új szavazást rendeltek el s azt nyomban meg is kezdték. Ez alkalommal Nagy István kémeri lelkész 91 szavazatot, Veres István révi lelkész pedig 51-et kapott. Így 40 szótöbbséggel Nagy István lett a kisujszállásiak új lelkésze, kinek e nagy és ritka kitüntetéshez szívből gratulálunk. Az egyházmegye képviselőiben Vaday Ferencz, Jákó Balázs, Helmeczy Béla és Dr. Végh Sándor tanácsbírák voltak a választás vezetői.

— **Mezőtur ünnepe.** Országos jelentőségű ünneppel áldozott Mezőtur Szegedi Kiss István reformátor, tudós tanár és lelkész emlékének nov. hó 19-én, a nagy férfiu 400 éves születési évfordulója alkalmából. Az ünnepélyen, melyen főleg debreceniek szerepeltek, részt

vettek és küldötteik által képviseltették magukat a szegedi ref. egyház (a reformátor születési és első munkálkodási helye) Temesvár, Czepléd, Tasnád, Kálmánca stb. Üdvözlő sürgönyt küldtek a ref. egyház nagyjai, köztök *Darányi Ignác*. Az egyházakat lelkészeik képviselték. Különösen feltűnt a számos tagokból álló ceglédi küldöttség, élén a ref. lelkésszel. A heves nagykunsági egyházmegyéből is számosan jelentek meg, *Turkevéből* ott láttuk *Szabó Sándor* lelkészt, az ujonnan megválasztott tanácsbíró, a polgármestert és másokat. Az ünnepély minden tekintetben kitűnően sikerült. A nagy templom alig volt képes befogadni a sok ezer főre rugó közönséget, a kiknek *János Zoltán* debreceni lelkész predikált nagyhatással. A tulajdonképeni emlékünnepen nt. *Balogh Ferenc* tartotta az emlékbeszédet. Mellette lapunk szerkesztője beszélt a debreceni egyetemről és *Szabolcska Mihály* ragadta el a hallgatóságot verseivel; szép volt a Mezőturi főgimnázium vegyes karának két száma is. A fáradságtalan rendezőnek *Gergely Antalnak* gyönyörű beszéde zárta be a felejthetetlen szép ünnepet, melyet társas vacsora követett a kaszinó nagy termében. A megjelent magyszámu küldötteket a mezőturi egyház s a mezőturiak látták szives barátsággal vendégekkül, a kik a nagy reformátor és tudós emlék ünnepén a debreceni egyetem iránti lelkesedőket is megakarták bizonyítani. E nagy célra rendelték el a templomi adakozást s e célra szánták a fenmaradó tiszta jövedelmet is.

— **„A mi osztály részünk“** címmel jelent meg *Révész János* evang. lelkész a jeles egyházi író és szerkesztő tollából a *nagybányai* evang. egyház története. E mintaszerű munkát, mely mesterien mutatja miként lehet vonzóan előadni egy gyülekezet történetét, melegen ajánljuk olvasóink, a prot. gyülekezetek és lelkészek figyelmébe. Ara füzve 2 k. kötve is kapható szerzőnél Nagy-Bányán.

— **Nyilvános nyugta és köszönet.** Az orosi ev. ref. egyház templomának építésére ujabban adakoztak: Császári (Komárom m.) ev. ref. egyház tagjai 9 kor. 28 fill. Lévai (Bars m.) ev. ref. egyház tagjai 8 kor. Debreceni ev. ref. egyház 10 kor. Nagypaládi ev. ref. egyház 2 kor. Szabolcsi ev. ref. egyház 10 kor. Tiszaeszlári (Borsod m.) ev. ref. egyház 2 k. 50 fill. Az itt kimutatott adományok összege 41 k. 78 f. Az előbb nyugtázott 645 kor. 34 fillérral együtt 687 kor. 12 fillér. A kegyes adományokat egyházunk nevében megköszönve a jószívű adakozókra Isten áldását kérve vagyok Oroszon 1905. nov. 16. Molnár Ferencz ev. ref. lelkész.

— **10,000 k. hagyomány a debreceni kollegiumnak.** Néhai Kenézi Miklósné jószívét és Zih Sándor berettyóújfalusi lelkész érdemét dicséri ez újabb alapítvány, melyhez az iskola az alábbi végrendelet folytán jutott, Fiókvégrendelet. Azt a huszezer koronát, a mi egy sorsjegy nyeresémeny által jött birto-

komba, jótékony célra hagyom. Felkérem tiszteletes Zih Sándor lelkész urat, hogy a fent nevezett öszszegből ami még kötelezvényekben van sziveskedjék Tizezer koronát a debreceni főiskola tápintézete javára letenni, oly meghagyással, hogy Tizezer korona Kenézy Miklósné alapítványa címén kezeltesék és az alapítvány kamataiból két szegény sorsu tanuló kapjon ingyen ellátást a főiskola konviktusában — ha pedig az én rokonaim vagy boldogult férjem rokonai között találkoznának olyan szegény sorsu tanulók, akkor első sorban is azoknak jussan az a kedvezmény, ha pedig a rokonok között nem volnának olyan szegény sorsu tanulók, akkor a helybeli tanulók legyenek elsőbségben. A helybeli Egyháznak egyezer koronát, A nagyváradai egyháznak egyezer koronát azon kérésem mellett, hogy az én gyermekeim sírját a Váradolaszi temetőben a temető őrral gondoztassa a Váradolaszi egyház; a mostani temető őrr tudja, melyik az, mert most is gondolozza. Csak éppen annyit, hogy a sír ne roskadjék le, hogy abban a sírban mást ne temessenek, az én gyermekeim hamvait ne szórják ki a sírból, én csak annyit kívánok. A Gáborjáni egyháznak négyszáz koronát, Pozsárné Karácson Zsuzsánnának egyszáz koronát, Szatmári Mihálynak egyszáz koronát, a helybeli tűzoltóknak kétszáz koronát, helybeli elaggott iparosoknak kétszáz koronát, Pozsár Mihálynak egyszáz koronát, Gerendai Gyulának egyszáz koronát, Kiss Istvánnak egyszáz koronát, öreg eseléd Erdei Zsuzsának egyszáz koronát, Szoboszlainának egyszáz koronát. Kelt: B.-Ujfalú 1905. május első. özv. Kenézy Miklósné m. k. Jelen végrendelet 1905. P. v. 174/1 sz. a. a mai napon szabályszerűen meghirdetett. B.-Ujfalú, 1905. november 8-án. Dr. Vinnay s. k. kir. albiró. (p. h).

— **A zsinatról.** Eredeti távirat. Budapest, november délután 2 óra. Törvénytervezet hattól tizenharmadik szakaszai tárgyaltattak, hatodik és hetedik előadó szabatosabb szövegezésével, többi változás nélkül elfogadva, vagyis tizediknél nagy egyháznakak kisebbekké szervezkedése facultativ, parochialis körök kötelezők. *Tudósító.*

— **Táblázatos kimutatása** azon növendékeknek, kik a debreceni ev. ref. egyház kezelése és hatósága alatt álló kegyes alapítványokból származó ösztöndíjakra az 1905/6 ik iskolai év első felére főlvétettek: *I. Pásztor-Sentessy alapítványa:* Az ösztöndíj egyénenként 40—40 korona. 1. Balogh István Debrecen 4 jh., 2. Baróthi István Debrecen 4 th., 3. Bán István Debrecen 3 th., 4. Eöry Kálmán Debrecen 2 jh., *II. Váradly-Aszalay alapítványa:* Az ösztöndíj egyenként 70—80 k. 1. Bacsoni Sándor Debrecen V. g., 2. Hajdu Gyula Debrecen VII. g., 3. Dóczy Gedeon Debrecen V. g., 4. Nagy Andor Debrecen II. el., *III. Klobusiczky-Pallay alapítványa:* Az ösztöndíj egyenként 80 k. 1. Vecsey Imre Debrecen VIII. g., 2. Vecsey Tibor Debrecen IV. g., 3. Szücs Kálmán Debrecen V. g., 4. Miskolczi László Gáborján I. g., 5. Katona Magdolna M.-Pályi f. l. i. II. oszt. 6. Katona Margit M.-Pályi f. l. i. I. oszt. 7. Katona Erzsébet M.-Pályi f. l. i. 3 el. 8. Katona Dóra f. l. i. 1 el. 9. Nikházy Ernő Debrecen reálisk. I. oszt. 10. Szombathi Ferencz Debrecen I. g., 11. Tóth Ilona Debrecen tanítónőképző II. oszt., 12. So-

mossy Kata Temes-Réka f. l. i. V. oszt. IV. *Pallay alapítványa.* Az ösztöndíj személyenként 40—40 k. 1. Huszti Mihály Nyirmegyesd V. g., 2. Miszti Károly Debrecen V. g., 3. Kövendi Dénes Kun-Madaras II. g., 4. Mező Endre H.-Böszörmény VIII. g., 5. Kovács József. H.-A.-Szentimre III. g., 6. Szentjóni Andor Belényes IV. g., 7. Nagy Sándor Nyiregyháza V. g., 8. Hadházi Dániel Ramocsaháza IV. g. 9. Paknádi Dániel Tisya-Deres 4. th. 10. Zöld István Debrecen 3 th. számfeletti: Kovács Béla Debrecen IV. g. V. *Szondy-Kenessey alapítványa:* Az ösztöndíj személyenként 60—60 korona. a. *tápintézeti jótéteményre:* 1. Boér Károly Egrestő 2 th. 2. Csapó Ödön Csajágh 3 th. 3. Vágó Károly Nagy-Bánya 2 th. 4. Mészöly Miklós Bossok 3 jh. 5. Sarkadi István Tóti 1 jh. 6. Fábrián János Siómaros III. g. 7. Jakus Benő Endrőd VII. g., 8. Simon Lajos Dunaszentgyörgy V. g., 9. Tibai Lajos Dunaszentgyörgy V. g. 10. Biró János Aszár (Komárom) 4 th. b. *készpénzzel való segélyezésre:* 11. Bethlendi Endre Debrecen 2 th. 12. Boros Géza H-Szoboszló 3 jh. 13. Bott Lajos B.-Henye 3 jh. 14. Keresztes József Veszprém 3 jh. 15. Csendes Imre M.-Goroszló (Szilágy) 3 th. VI. *Szoboszlai Papp alapítványa:* Az ösztöndíj 80 k, Kovács Sándor Debrecen I. g., VII. *Gönyei-Dusóczky alapítványa:* Az ösztöndíj 40 korona. Láposy Erzébet Tisza-Eszlár 3 th., VIII. *Szegedi Sándor alapítványa:* Az ösztöndíj egész évre 40 korona. Sónyák József Debrecen V. g., IX. *Kálmánchelyi alapítványa:* Az ösztöndíj 80 korona. Csász Ferencz H.-Hadház V. g., X. *Margitay István és Margitay Julianna alapítványa:* Az ösztöndíj személyenként 22 k. 30 f. 1. Nagy Julia Debrecen tanítónőképző IV. oszt. 2. Hajdu Ilona Batik f. l. i. IV. oszt. XI. *Zakai alapítványa:* Az ösztöndíj 40 korona. 1. Hajdu Anna Debrecen 3 el., XII. *Papp-Zágonyi alapítványa:* a. a folyamodó fiúk közül: 1. Czeglédi Miklós Debrecen 2. Czeglédi Gyula Debrecen 3. Czeglédi István Debrecen Gyuresák József Debrecen ker. tanuló, 5. Böszörményi Sándor Debrecen 6. Károlyi József Debrecen mézeskalácsos tanuló., 7. Gede István Debrecen polg. isk. II. oszt. 8. Szücs Károly Debrecen 9. Pethő László Debrecen IV. g. 10. Fényes Jenő Debrecen I. g. 11. Gombos Sándor Debrecen 12. Károlyi Ferencz Debrecen a kiknek személyenként 65 k. ösztöndíj jár. b. a folyamodó lányok közül: 13. Czeglédi Ilona Debrecen 14. Kiss Erzsébet H-Böszörmény tanítónőképző 3 oszt. 15. Vida Ilona Debrecen f. l. i. II. oszt. 16. Bartha Mária Debrecen 4 el. 17. Jablonkai Irén Budapest 18. Szücs Margit Debrecen a kiknek személyenként 36 korona jár. Kelt a debreceni ev. ref. egyház ösztöndíjosztó bizottságának 1905. évi okóber hó 22-ik napján tartott üléséből. Kiadta Somogyi Pál jegyző.

— **Épülnek az amerikai magyar ref. templomok.** Szépen kiállított meghívót vettünk Amerikából, mely egy új magyar ref. templom építéséről ad hirt. Örömmel vegyes bánattal olvasuk; örömmel, mert ha távol idegenben is, de épül a magyarság. Bánattal, mert ez évben is többet veszítettünk a kivándorlás miatt mint a 48/49-iki szabadságharc alatt. Az ország és a magyarság e veszteséget sokáig nem bírhatja s ha az államnak a népek millióira való alapozásával nem segítenek rajta: katasztrófa elé megyünk. A meghívó különben így hangzik: ... Alapkövetétel ... A Bridgeporti Conn. Magyar Reformá-

tus Egyház szeretettel hívja meg önt és barátait a Pine Streeten épülő Új templomának Alapkö-letételi ünnepélyére, mely kezdetét veszi 1905. november 26-án, Vasárnap délután 2 óra 30 perckor. II. Mózes XXV. r. 8. v. És készítsenek nekem szent hajlékot hogy ő közöttük lakozzam. Egyletek és egyházak, melyek testületileg óhajtanak részt venni ez ünnepélyen, sziveskedjenek a lelkési hivatalt előzőleg értesíteni. Cim: Rev. Stev. P. Harsányi, 227 Pine Street, Bridgeport, Conn.

Tartalomjegyzék: Összel. Szabolcska Mihály. — Az 1848: XX. t. c. végrehajtása és a magyar protestáns egyház. Dr. Vajna Géza. — A Protestáns Szemle szégyenfüzete. Andrassy Kálmán. — Visszhang a Dr. Jászi Viktor cikkére. I. Lelkészi képzés. Tóth Dániel. II. Levél Nagyszebenből. Biró. — A debreceni református Kollegium adattára. Balogh Ferencz. — Zsinati levél. Tudósító. — Közéletünk: Nagytiszteletű Szerkesztő Ur! Kormány Miklós. — Orgonafelavatás Török-szentmiklóson. Zeke Dániel — Orgonafelavatási ima. Kósa Ede. — Irodalom: Protestáns szellemű ifjúsági lap értekezésben. S. Szabó József. Dóczi Imre. — Különféle.

Felelős szerkesztő: DR. FERENCZY GYULA.

Pályásat,

a szatmári egyházmegyébe kebelezett *istvándi* egyház lelkési állomására,

Javadalma: 44 oszt. hold föld, 42 köbm. tűzifa, termény a hivektől, stóla. Együtt 915 k. 16 f. egyházhatóságilag értékelve. Állami kiegészítés 672 k. 88 f. az egyház IV-ed osztályu

Pályázati kérvények, minősítvényel s az ezen hirdetés megjelenése után kiállított szolgálati bizonyítvánnyal felszerelve beadandók 1905. dec. 17-ig Biki Károly espereshez (Szatmár.) Az állomás a választás érvényre jutása után azonnal elfoglalandó.

Debrecen, 1905. nov. 20.

Kiss Áron
püspök.

Pályásat.

A nagybányai ref. egyház segédlelkési állomására pályázat hirdettetik. Fizetés: 1400—1500 korona és 60—80 korona stóla Köteleesség: lelkési teendőkben segédkezés és vallástanítás heti 5—7 órán.

Pályázóknak legalább I. lelkészképességi vizsgával kell birniok. Felmondásra egy hónap kölcsönösen kikötetik. Az állomás december 15-ig elfoglalandó. Kérvény az egyház presbyteriumához címezve, november hó 30-ig alulírottához küldendő.

Nagybánya, 1905. nov. 14.

Soltész Elemér
ref. lelkész.

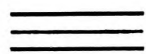
ALAPITTATOTT:
1845-BEN.

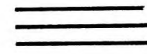
ALAPITTATOTT:
1845-BEN.

A nagytiszteletű lelkészek, tanárok és tanító urak figyelmébe!

Van szerencsém szives tudomására hozni, hogy a

téli idényre

raktáram mindennemű férfi és fiu ruhákkal dúsan fel van szerelve.

Nagy választékban, elegáns kivitelben, tartós anyagból szolid árak mellett beszerezhetők:

férfi és fiu öltöny, felöltő, szalon ruha, gyermek costum, esőköpeny (havelock), iskola ruha, zsinatkabát, palást, főveg stb.

Mérték szerint külön osztály. Ev. ref. papi egyenruha.

Különös figyelmébe! Nagy előnyben részesülnek azon t. vidéki szülők, kiknek fiai helyben hallgatják az iskolai előadásokat, mert a részökre nálam vásárolt ruhákat díjtalanul javítom és vasalom.

Kitünő tisztelettel

NEUMANN M.

cs. kir. udvari szállító, elsőrangú az ország legnagyobb ruha üzlete

DEBRECEN, Piac-utca 49., a m. kir. főpostával szemben